

uitwerkbijlage

Naam kandidaat _____

Kandidaatnummer _____

7

omschrijving	aantal	prijs per eenheid	loonkosten	materiaalkosten	externe kosten	totale kosten
A. Externe inhuur						
- huur steiger en beveiliging					€ 3.000	
- afvoer en verwerking afval					€ 1.500	
B. Sloopwerkzaamheden						
- werkdagen	2	€	€			
C. Voorbereidende werkzaamheden						
- werkdag	1	€	€			
- luchtdoorvoeren in stuks	4	€ 200		€ 800		
- isolatiemateriaal in m ²		€		€		
D. Afrondende werkzaamheden						
- werkdagen	3	€	€			
- dakbedekking in m ²		€		€		
- regenpijpen plaatsen		€		€		
som van de directe kosten			€	€	€ 4.500	€
opslag indirecte loonkosten			€			€
opslag indirecte materiaalkosten				€		€
totale constructiekostprijs						€
garantievoorziening						€
totale standaardkostprijs						€
winstopslag						€
offerteprijs exclusief 19% btw						€
19% btw						€
offerteprijs inclusief 19% btw						€

VERGEET NIET DEZE UITWERKBIJLAGE IN TE LEVEREN

Bijlage VWO

2009

tijdvak 1

management & organisatie

Informatieboekje

Formuleblad

Voor de beantwoording van vraag 1 en 2, 11, 15, 31 en 32 zijn de volgende formules beschikbaar:

1 en 2

gebruikte symbolen:

C = contante waarde

E = eindwaarde

K = kapitaal

T = termijnbedrag

p = rentepercentage

n = aantal perioden/termijnen

i = interest

formules:

$$i = \frac{p}{100}$$

$$C = K \times (1 + i)^{-n}$$

$$C_n = T \times \frac{1 - (1 + i)^{-n}}{i}$$

$$E = K \times (1 + i)^n$$

$$E_n = T \times \frac{(1 + i) \times \{(1 + i)^n - 1\}}{i}$$

$$11 \quad \text{current ratio} = \frac{\text{vlottende activa inclusief liquide middelen}}{\text{kort vreemd vermogen}}$$

$$\text{quick ratio} = \frac{\text{vlottende activa inclusief liquide middelen en exclusief voorraden}}{\text{kort vreemd vermogen}}$$

$$15 \quad \text{break-even omzet} = \frac{\text{totale constante kosten}}{\% \text{ dekkingsbijdrage}}$$

31 en 32

gebruikte symbolen:

sh = standaardhoeveelheid

wh = werkelijke hoeveelheid

sp = standaardprijs

wp = werkelijke prijs

efficiencyverschil: $(sh - wh) \times sp$

prijsverschil: $(sp - wp) \times wh$

Groene daken

Groene daken: een verschijnsel dat steeds meer de aandacht krijgt.

Een vegetatiedak (groen dak) biedt vele voordelen. Een groen dak beschermt de onderliggende dakbedekking; dat betekent een lange levensduur. Niet alleen beschermt een groen dak tegen mechanische beschadigingen, ook schadelijke UV-straling wordt tegengehouden. Dakvegetatie werkt warmte-isulerend. De onderliggende dakbedekking wordt niet extreem warm of koud door weersinvloeden: daardoor is er ook minder slijtage.

Vegetatiedaken zijn geluidsabsorberend, brandwerend, maar bovenal milieuvriendelijk.

Hier heeft de consument in toenemende mate aandacht voor. Het groen houdt regenwater vast, zodat er minder water in het riool stroomt. Het groen verdampt het opgenomen water en dat heeft een positieve invloed op het microklimaat. De vegetatie neemt ook stof op en daardoor blijft de lucht in de omgeving schoner. Een vegetatiedak produceert zuurstof en geeft levensruimte aan flora en fauna.

Naast bovengenoemde voordelen is een begroeid dak natuurlijk ook gewoon mooi.

Het onderhoud van een vegetatiedak is minimaal. Met name de mossedumvegetatie is zeer onderhoudsarm. Het maaien van de vegetatie is niet aan de orde door de groeihoogte van slechts enkele centimeters. Na de aanlegfase is water geven bij de meeste systemen niet nodig en de bemesting is uiterst minimaal. Het onderhoud beperkt zich meestal tot een halfjaarlijkse visuele controle.

bron: www.wijersdakbedekkingen.nl

Informatiebron 2

Gegevens ten behoeve van het bepalen van de opslagpercentages.

- Voor indirecte loonkosten rekenen we een opslag op de totale directe loonkosten. Het opslagpercentage wordt berekend door de totale indirecte loonkosten van het vorige boekjaar uit te drukken als percentage van de totale directe loonkosten van het vorige boekjaar.
- Voor indirecte materiaalkosten (gereedschapsgebruik, klein materiaal, werkplaats e.d.) rekenen we een aparte opslag op de totale directe materiaalkosten.
Het opslagpercentage wordt berekend door de totale indirecte materiaalkosten van het vorige boekjaar uit te drukken als percentage van de totale directe materiaalkosten van het vorige boekjaar.

Enkele kerngegevens van het afgelopen boekjaar (2008)

Omzet	€ 8.250.000,-
Directe loonkosten	€ 2.268.750,-
Directe materiaalkosten	€ 1.485.000,-
Totale indirecte kosten	€ 1.650.000,-
Diensten van andere bedrijven	€ 918.000,-
Garantiekosten	€ 632.250,-
Bedrijfsresultaat	€ 1.296.000,-

Van de totale indirecte kosten van 2008 is 55% indirecte loonkosten; de rest indirecte materiaalkosten.

Informatiebron 3

Rammels Loodgieters en Dakbedekkingen bv

Uitgangspunten bij het maken van calculaties en offertes en het voeren van onderhandelingen.

Deze uitgangspunten zijn voor intern gebruik en mogen nooit met klanten worden besproken of worden meegegeven met een offerte.

- 1 Vaste afspraken bij het maken van calculaties:

Diensten van derden

Diensten, van andere bedrijven, die aan ons geleverd zijn, blijven buiten de indirecte kostenberekening en worden apart in de calculatie opgenomen onder externe inhuur.

- het plaatsen van steigers en veiligheidsvoorzieningen
- afvoeren, verwerken of storten van afval
- werkzaamheden aan elektrische installaties

Directe loonkosten

- Voor een standaard werkdag rekenen wij 8 uur per werknemer per dag.
- Standaard worden 4 werknemers per project ingezet.

Indirecte kosten

Hierbij wordt gerekend met de opslagpercentages voor de indirecte kosten.

Constructiekostprijs

Diensten van andere bedrijven, directe kosten en indirecte kosten vormen samen de constructiekostprijs.

Garantie

Ten behoeve van onze garantievoorziening rekenen we met een opslag van 10% van de constructiekostprijs. De constructiekostprijs plus de toevoeging aan de garantievoorziening vormen samen de uiteindelijke standaardkostprijs.

Winst

Normaal rekenen we met een winstopslag van 20% van de standaardkostprijs.

- 2 Afspraken bij onderhandelingen.
Het staat de onderhandelaar vrij in prijs te zakken tot die prijs waarbij de winstopslag 10% van de standaardkostprijs is.
Als onderhandelingen leiden tot een winst onder de 10% van de standaardkostprijs, dient de voltallige directie akkoord te gaan.

Informatiebron 4

Enkele gegevens van Rammels Loodgieters en Dakbedekkingen bv

Standaardprijzen bij het maken van een offerte geldig voor 2009

– Standaard direct uurloon	per werknemer	€ 70,-
– Isolatiemateriaal	per vierkante meter (m ²)	€ 5,-
– Daklaag	per vierkante meter (m ²)	€ 10,-
– Regenpijp	per stuk	€ 50,-
– Luchtdoorvoer	per stuk	€ 200,-

Werkzaamheden van Rammels Loodgieters en Dakbedekkingen bv ten behoeve van een bitumen dak.

Boom Meubelen bv
Varkenmarkt 14
2010 AB Haarlem

Haarlem, 17 maart 2009

Betreft: offerte bitumen dak, ref. RG-OS

Geachte directie,

Hierbij bevestigen wij de met u besproken werkzaamheden voor de aanleg van een bitumen dak.

Post A Externe inhuur

25 meter steiger aanvoeren en plaatsen en na afloop verwijderen
50 meter dakrandbeveiliging rondom plaatsen en na afloop verwijderen
afvoeren en verwerken van afval

Post B Sloopwerkzaamheden

500 m² oude dakbedekking verwijderen
10 stuks oude regenpijpen verwijderen

Post C Voorbereidende werkzaamheden

4 stuks luchtdoorvoeren leveren en plaatsen
500 m² isolatiemateriaal leveren en plaatsen

Post D Afrondende werkzaamheden

500 m² bitumen dakbedekking leveren en aanleggen
10 stuks regenpijpen plaatsen
materiaal verwijderen, opruimen, schoonmaken

Onderhoud en Garantie

Aan dit type dak zijn geen onderhoudskosten verbonden.
Wij bieden u een garantie van 10 jaar.

Al deze werkzaamheden, inclusief garantie, kunnen wij u aanbieden voor een bedrag van €.....inclusief 19% btw.

Wij vertrouwen op een prettige samenwerking.

Met vriendelijke groeten,

Namens de directie van Rammels bv
Saskia Rammels

Tom Tom bedrijfsprofiel

We ontwerpen onze producten met een nadruk op innovatie, kwaliteit en gebruiksgemak. We richten ons op de gebruiker, die navigeren gemakkelijk en plezierig moet vinden. Onze producten worden volgens onze specificatie gemaakt door ingehuurde fabrikanten.

Sinds 2005 verkopen we onze producten en diensten via een uitgebreid netwerk van detaillisten, waarvan de meerderheid wordt ondersteund door grote distributiemaatschappijen. Sommige van onze producten en diensten worden sinds 2005 ook online verkocht, via online detaillisten en via onze eigen website.

We opereren in weinig ontgonnen markten. In West-Europa is slechts 10% van de 200 miljoen auto's uitgerust met een navigatiesysteem, terwijl uit meerdere onderzoeken blijkt dat nog eens 40% van de autobezitters aangeeft belangstelling te hebben voor een navigatiesysteem. De markt groeit snel.

Ons doel is marktleider te zijn in gebruiksvriendelijke navigatiesystemen van hoge kwaliteit, die een breed publiek aanspreken. We willen dit doel bereiken door:

- ons assortiment uit te breiden
- doorlopend te innoveren
- merkbekendheid uit te bouwen
- te blijven investeren in hoog gekwalificeerd personeel.

De markt voor satellietnavigatie is zeer beweeglijk en concurrerend in elke regio waarin we opereren. We verwachten dat de concurrentie toeneemt aangezien nieuwe bedrijven dit segment willen veroveren.

bron: TomTom annual report 2005 (vertaald uit het Engels en aangepast)

Markt van Tom Tom

TomTom maakt een onderscheid tussen enerzijds autonome systemen (in het Engels: Personal Navigation Device of PND, een op zichzelf staand systeem, zoals de TomTom Go of TomTom One) en anderzijds overige systemen (bijvoorbeeld navigatie ingebouwd in een zakcomputer).

De omzetgroei in 2005 is vooral veroorzaakt door de verkoop van autonome systemen. Deze vertegenwoordigen 86% van onze totale jaaromzet, tegen 60% in 2004.

Omzet in duizenden euro's	2005	2004	2003
Totaal	720.000	192.000	125.000

Afzet in duizenden stuks	2005	2004	Verandering
Autonome systemen	1.688	248	581%
Overige systemen	524	438	20%

In 2005 is 93% van onze omzet van de autonome systemen in Europa behaald. We maken goede vooruitgang in Noord Amerika, waar de omzet steeg van € 5,6 miljoen in 2004 naar € 42,3 miljoen in 2005. We zijn ook doorgedrongen op de Australische markt en behaalden daar in ons eerste jaar een omzet van € 7,3 miljoen.

De omvang van de totale markt van autonome systemen in Europa in 2005 bedroeg € 1.799,55 miljoen

bron: TomTom annual report 2005 (vertaald uit het Engels en aangepast)

Informatiebron 8

Balans TomTom nv per 31 december 2005 en 2006 (vereenvoudigd) in duizenden euro's

	2006	2005
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	39.183	15.845
Overige vaste activa	<u>19.987</u>	<u>5.168</u>
Totale vaste activa	59.170	21.013
Vlottende activa		
Voorraden	123.005	103.183
Debiteuren	265.990	150.985
Overige tegoeden en vooruitbetaalde bedragen	17.002	10.042
Liquide middelen	<u>437.801</u>	<u>178.377</u>
Totaal vlottende activa	<u>843.798</u>	<u>442.587</u>
Totale activa	<u>902.968</u>	<u>463.600</u>
Eigen vermogen		
Aandelenvermogen	22.584	21.456
Agioreserve	115.091	115.091
Wettelijke reserves	2.804	1.740
Overige reserves	32.348	11.662
Algemene reserve	<u>377.963</u>	<u>156.394</u>
Totaal eigen vermogen	550.790	306.343
Voorzieningen	43.785	20.981
Kort vreemd vermogen		
Crediteuren	66.744	55.390
Belastingen	73.519	17.204
Overige schulden	168.130	63.682
Totaal kort vreemd vermogen	<u>308.393</u>	<u>136.276</u>
Totale passiva	<u>902.968</u>	<u>463.600</u>

bron: TomTom annual report 2005 en 2006 (vertaald uit het Engels en aangepast)

Enkele kerngegevens:

- De nominale waarde van één aandeel is € 0,20.
- Het maatschappelijk aandelenvermogen is € 99.900.000,-.

Examen VWO

2009

tijdvak 1
maandag 18 mei
13.30 - 16.30 uur

management & organisatie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 32 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 67 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

De heer Blokker stort jaarlijks € 12.500,- op een spaarrekening waarop 4,25% samengestelde interest per jaar wordt vergoed. Hij doet dit voor het eerst op 1 januari 2008 en voor het laatst op 1 januari 2013. De interest wordt jaarlijks op 31 december, voor het eerst in 2008, op de spaarrekening bijgeschreven.

- 3p 1 Bereken de eindwaarde van de stortingen op 1 januari 2015 (*zie formuleblad*).

Hij wil deze spaarrekening gebruiken om jaarlijks, voor het eerst op 1 januari 2015 en voor het laatst op 1 januari 2025, een uitkering als aanvulling op zijn pensioen te ontvangen van € 10.000,-.

- 3p 2 Zijn de stortingen van € 12.500,- groot genoeg om de uitkeringen van € 10.000,- te kunnen ontvangen bij een interestvergoeding van 4,25% samengestelde interest per jaar? Motiveer het antwoord met een berekening (*zie formuleblad*).

Opgave 2

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 1 tot en met 5.

Rammels Loodgieters en Dakbedekkingen bv is van oorsprong een dakdekkersbedrijf dat bitumen daken aanlegt. In de loop der jaren is het assortiment dakbedekkingsmaterialen uitgebreid met dakpannen, zink en leisteen. Twee jaar geleden is Rammels begonnen met het aanbieden van zogenaamde vegetatiedaken of groene daken: een met gras en mos begroeid dak (*zie informatiebron 1*).

Hoewel het vegetatiedak nu slechts 2% van de jaarlijkse omzet uitmaakt, krijgt dit segment nu wel 20% van het jaarlijkse reclamebudget.

- 2p 3 Geef twee argumenten waarom Rammels een relatief groot deel van het reclamebudget besteedt aan vegetatiedaken.

Boom Meubelen bv is gevestigd in een oud pand, waarvan het dak vervangen moet worden. De directie van Boom Meubelen vraagt Saskia Rammels van Rammels Loodgieters en Dakbedekkingen om twee offertes te maken: een voor een bitumen dak en een voor een vegetatiedak.

De offerte voor een bitumen dak is gebaseerd op een aantal gegevens en uitgangspunten (*zie informatiebronnen 2, 3 en 4*) en afgesproken werkzaamheden (*zie informatiebron 5*).

Omdat bij de calculatie ten behoeve van de offerteberekening onderscheid wordt gemaakt tussen directe en indirecte kosten, past Rammels een opslagmethode toe.

- 2p 4 Leg uit wat het kenmerkende verschil is tussen directe en indirecte kosten.

- 1p 5 Bereken het in de calculatie toe te passen opslagpercentage voor de indirecte loonkosten (*zie informatiebron 2*).

1p **6** Bereken het in de calculatie toe te passen opslagpercentage voor de indirecte materiaalkosten (*zie informatiebron 2*).

6p **7** Vul op de uitwerkbijlage de interne calculatie in die Rammels ten behoeve van de offerte aan Boom Meubelen maakt (*zie informatiebronnen 3, 4 en 5*).

In de calculatie is een bedrag opgenomen voor de garantievoorziening.

1p **8** Met welk doel wordt een bedrag voor de garantievoorziening opgenomen in de calculatie?

Saskia Rammels stuurt de uitgewerkte offerte voor het bitumen dak naar Boom Meubelen en voegt ook een offerte toe voor een vegetatiedak. Het vegetatiedak wordt aangeboden voor € 65.450,- inclusief 19% btw.

Saskia Rammels merkt dat de besluitvorming bij Boom Meubelen moeizaam verloopt. Er is haar veel aan gelegen om de aanleg van het vegetatiedak te laten doorgaan en ze besluit om met de directie van Boom Meubelen in onderhandeling te gaan.

2p **9** Bereken met hoeveel euro Saskia Rammels de offerteprijs inclusief btw voor het vegetatiedak mag laten dalen, zonder dat zij hoeft te overleggen met de directie van Rammels (*zie informatiebron 3*).

Opgave 3

Meso bv heeft de begrote balans per 31 maart 2009 laten opstellen:

(Begrote) balans van Meso bv per 31 maart 2009 (x € 1 mln)			
debet		credit	
Gebouwen	3,3	Aandelenkapitaal	2,5
Machines / installaties	2,0	Agioreserve	0,6
Transportmiddelen	0,75	Winstreserve	0,1
Deelnemingen	0,55	Hypothecaire leningen	2,5
Effecten	0,4	Transitorische posten	0,5
Voorraad eindproduct	0,9	Crediteuren	0,65
Transitorische posten	0,1	Belastingenschuld	0,35
Debiteuren	0,2	Rekening-courant krediet	1,3
Liquide middelen	<u>0,3</u>		<u> </u>
	<u>8,5</u>		<u>8,5</u>

- 1p 10 Geef een voorbeeld van een transitorische post aan de debetzijde van een balans.

In het verleden heeft Meso met grote regelmaat financiële problemen gekend. De huisbankier volgt daarom de ontwikkelingen bij Meso nauwgezet. Zij berekent daartoe aan het einde van elk kwartaal diverse kengetallen. Als één of meer van deze kengetallen beneden de hieronder vermelde minimale waarden zakt, zal de huisbankier het rentepercentage van het rekening-courantkrediet voor het volgende kwartaal verhogen met een risico-opslag. Het gaat om de volgende kengetallen en bijbehorende minimale waarden:

- current ratio 0,65
- quick ratio 0,50
- solvabiliteit (eigen vermogen / vreemd vermogen) 0,95

- 3p 11 Bereken elk van deze drie kengetallen (zie *formuleblad*).

- 1p 12 Zal de huisbankier het rentepercentage voor het rekening-courantkrediet in het tweede kwartaal van 2009 met een risico-opslag verhogen? Motiveer het antwoord.

Een medewerker van Meso legt de directie een aantal maatregelen voor dat volgens hem zou leiden tot een gelijktijdige verbetering van de quick ratio en de solvabiliteit.

Maatregel 1: het verhogen van de hypothecaire leningen en hiermee een deel van het rekening-courantkrediet aflossen.

Maatregel 2: het contant verkopen van een deel van de voorraad eindproducten tegen kostprijs en met de opbrengst ervan een gedeelte van de belastingschuld betalen.

Maatregel 3: het versneld innen van de vordering op de debiteuren. Hierdoor nemen de liquide middelen toe.

- 3p **13** Geef van elk van de bovenstaande drie maatregelen aan of ze leiden tot een gelijktijdige verbetering van de quick ratio en de solvabiliteit. Licht het antwoord toe.

Opgave 4

In deze opgave blijft btw buiten beschouwing.

Autodealer Nopkens heeft een afdeling Audio die zich bezighoudt met de inkoop, verkoop en installatie van diverse audioapparatuur voor in de auto. De constante kosten van deze afdeling zijn begroot op € 175.000,- per jaar. De levering van de audioapparatuur aan Nopkens geschiedt door de groothandel. Er worden 3 typen apparatuur geleverd, namelijk de typen Albi (een eenvoudige radio met cd-speler), Cahors (een autoradio met cd-speler en cd-wisselaar) en Rodez (een autoradio met MP3 speler). De volgende gegevens van deze apparatuur zijn bekend:

	Albi	Cahors	Rodez
verkoopprijs in € (inclusief installatiekosten)	150	300	450
(inkoopprijs + overige variabele kosten) in % van de verkoopprijs	30	30	30

- 1p **14** Is er bij de distributie van audioapparatuur via Nopkens sprake van een lang indirect of van een kort indirect distributiekanaal? Motiveer het antwoord.
- 2p **15** Bereken de break-even jaaromzet voor de afdeling Audio van Nopkens (*zie formuleblad*).

Nopkens overweegt nog een vierde type aan het audio-assortiment toe te voegen. Het gaat om het type Toulouse (een autoradio met navigatiesysteem). Hiervan is het volgende bekend:

- de inkoopprijs bedraagt € 100,-;
- de overige variabele kosten zijn € 50 per stuk;
- de constante kosten van de afdeling Audio van Nopkens stijgen door het toevoegen van de Toulouse aan het assortiment met 15%;
- de verkoopprijs van de Toulouse is € 500,- (inclusief installatiekosten);
- in het eerste jaar verwacht Nopkens 260 exemplaren van de Toulouse te verkopen en te installeren.

Nopkens voegt de Toulouse aan het assortiment toe indien uit de verkoop van de Toulouse, naast de extra constante kosten, ook 12% van de al bestaande constante kosten van de afdeling Audio wordt terugverdiend.

- 2p **16** Waarom eist Nopkens dat de Toulouse ook een gedeelte van de al bestaande constante kosten van de afdeling Audio moet terugverdienen?
- 3p **17** Zal Nopkens de Toulouse aan het assortiment toevoegen? Motiveer het antwoord met behulp van een berekening.

Opgave 5

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 6 tot en met 8.

TomTom nv is een Nederlandse fabrikant van navigatiesystemen. Informatiebron 6 geeft een schets van het bedrijfsprofiel van TomTom. Hieruit blijkt dat TomTom gebruik maakt van ingehuurde fabrikanten.

- 1p **18** Noem een voordeel voor TomTom van het uitbesteden van de productie.

In 2005 is TomTom definitief doorgebroken op de Europese markt. In dat jaar werd door TomTom 581% meer autonome navigatiesystemen verkocht dan in 2004. Het aantal personeelsleden nam in veel geringere mate toe. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat TomTom de productie uitbesteedt aan derden.

- 1p **19** Geef, naast het uitbesteden van de productie door TomTom, nog een andere verklaring voor het feit dat de groei van de afzet niet leidt tot een evenredige groei van het aantal personeelsleden (*zie informatiebron 6*).

Informatiebron 7 geeft marktgegevens van Tom Tom.

In 2004 bedroeg het marktaandeel (in procenten van de omzet) van TomTom op de Europese markt van autonome systemen 26%.

- 2p **20** Bereken het marktaandeel (in procenten van de omzet) in 2005 van TomTom op de Europese markt van autonome navigatiesystemen.
- 2p **21** In welke fase van de productlevenscyclus bevond het autonome navigatiesysteem zich in 2005? Motiveer het antwoord door middel van een berekening.

In 2004 bedroeg de gemiddelde verkoopprijs van een autonoom navigatiesysteem van TomTom € 465,-.

- 2p **22** Bereken met hoeveel procent de gemiddelde prijs van een autonoom navigatiesysteem in 2005 ten opzichte van 2004 is gedaald.
- 2p **23** Geef twee omstandigheden die kunnen leiden tot de prijsdaling van een autonoom navigatiesysteem van TomTom in 2005 ten opzichte van 2004.

MaaK bij vraag 24 tot en met 27 gebruik van informatiebron 8.

In 2005 is TomTom een beursgenoteerde nv geworden. Voorheen was het een bv met 4 aandeelhouders, die elk een even groot deel van de aandelen van de bv bezaten. Het geplaatst aandelenvermogen van de nv is via drie wegen tot stand gekomen:

- Op 13 mei 2005 verruilde elk van de vier aandeelhouders zijn bezit in de op te heffen bv voor 25.000.000 aandelen van de nieuwe nv.
- Vervolgens heeft de bank die de beursgang heeft begeleid als beloning 627.341 aandelen ontvangen.
- Tenslotte is nog een aantal aandelen in één emissie op de beurs verkocht. Alleen déze emissie heeft geleid tot de post agioreserve op de balans van eind 2005.

4p **24** Bereken de emissiekoers van de aandelen die in 2005 op de beurs zijn verkocht.

Ieder autonoom navigatieapparaat heeft een digitale kaart nodig. Eén van de digitale kaartenmakers is het Nederlandse bedrijf TeleAtlas. In 2007 woedt er tussen de twee marktleiders (op de markt van autonome navigatieapparatuur) TomTom en Garmin een strijd om de overname van TeleAtlas. Door deze strijd loopt de koers van het aandeel TeleAtlas flink op.

In november 2007 bezit Tom Tom al 28% van de aandelen TeleAtlas. TomTom wil 100% van de aandelen in bezit krijgen en daarom doet TomTom een bod van € 30,- per aandeel TeleAtlas. De beurswaarde van alle aandelen van TeleAtlas is op dat moment € 2,9 miljard. Na dit bod haakt Garmin af.

Stel dat bij de plannen voor de financiering van de overname de volgende uitgangspunten in acht zijn genomen:

- De balansposten van eind 2006 gelden als basis voor de plannen.
- Er dient minimaal € 100.000.000,- aan liquide middelen binnen TomTom te blijven; de rest kan worden ingezet bij de overname van TeleAtlas.

2p **25** Bereken het bedrag dat TomTom nog dient aan te trekken (door middel van vreemd en eigen vermogen) om de volledige overname van TeleAtlas te kunnen financieren.

De andere uitgangspunten waren:

- Allereerst zal bij de bank zoveel mogelijk lang vreemd vermogen worden aangetrokken.
- De bank die zal voorzien in dit lang vreemd vermogen stelt hierbij de voorwaarde dat na de overname en financiering de solvabiliteit (eigen vermogen/vreemd vermogen x 100%) 100% is.
- Vervolgens zal er een aandelenemissie komen tegen een emissiekoers van € 52,50.
- In verband met de zeggenschap over het bedrijf willen de vier oorspronkelijke eigenaren samen een meerderheidsbelang houden in TomTom.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- 3p **26** Bereken hoeveel aandelen TomTom, gelet op de bovenstaande uitgangspunten, minimaal uitgegeven zullen moeten worden om TeleAtlas volledig in bezit te krijgen én te voldoen aan de solvabiliteitseis van de bank.
- 1p **27** Wordt op deze manier de overname gefinancierd binnen het gestelde uitgangspunt van zeggenschap? Motiveer het antwoord.

Opgave 6

Botenverhuurbedrijf Neptunes wil € 30.000,- lenen ter financiering van een te bouwen botenhuis. De bank geeft haar twee mogelijkheden om het geleende geld terug te betalen:

- lineaire aflossing in maandelijkse termijnen gedurende 10 jaar;
- aflossing met behulp van maandelijkse annuïteiten van € 337,81 gedurende 10 jaar.

Bij beide mogelijkheden bedraagt de interest 6,5% per jaar. De betaling van de aflossing en de interest vindt bij beide mogelijkheden aan het einde van elke maand plaats.

- 3p **28** Welke van de twee genoemde mogelijkheden leidt in de eerste drie maanden van de looptijd van de lening tot de grootste uitgaven? Motiveer het antwoord met een berekening.
- 1p **29** Is er bij de lening(en) sprake van consumptief krediet of van productief krediet? Motiveer het antwoord.
- 2p **30** Bereken het totale bedrag dat gedurende de hele looptijd van de lening aan interest moet worden betaald in geval het botenverhuurbedrijf de lening aflost met behulp van annuïteiten.

Opgave 7

De Schellebel bv maakt een product waarvoor standaard 4 kg grondstof nodig is. Deze grondstof wordt geadministreerd tegen een vaste verrekenprijs van € 7,50 per kg. Deze vaste verrekenprijs bestaat alleen uit de geschatte inkoopprijs.

In januari 2009

- is 29.000 kg grondstof ingekocht tegen € 243.950,- inclusief 19% btw;
- nam de voorraad grondstoffen met 1.000 kg af;
- werden 7.400 producten vervaardigd.

- 2p **31** Bereken het prijsverschil op de grondstofkosten over januari 2009 (*zie formuleblad*). Geef aan of er sprake is van een voordelig of van een nadelig verschil.
- 2p **32** Bereken het efficiencyverschil in euro's op de grondstofkosten (*zie formuleblad*). Geef aan of er sprake is van een voordelig of van een nadelig verschil.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

uitwerkbijlage

Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

21

Openingsbalans filiaal De HockeyWinkel Alkmaar bv per 1 juli 2009			
debet	bedrag	credit	bedrag
Vaste activa		Eigen Vermogen	
.....	€	Aandelenvermogen	€ 25.000
.....	€		
Vlottende activa		Vreemd vermogen lang	
.....	€		€
.....	€		€
Liquide middelen		Vreemd vermogen kort	
.....	€		€
.....	€		€
Totaal	€	Totaal	€

Verwacht resultaat over het 3e en 4e kwartaal 2009 van het filiaal Alkmaar bv van de De HockeyWinkel bv		
Omzet		
- sportschoenen	€ 180.000	
- hockeysticks	€ 120.000	
- sportkleding	€	
- keeperssets	€ 60.000	
Totale omzet 3e en 4e kwartaal		€
Kosten		
- inkoopwaarde sportschoenen	€ 90.000	
- inkoopwaarde hockeysticks	€ 48.000	
- inkoopwaarde sportkleding	€	
- inkoopwaarde keeperssets	€ 42.000	
Totale inkoopwaarde omzet 3e en 4e kwartaal		€
Totale brutowinst		€
Bedrijfskosten		
.....	€	
.....	€	
.....	€	
.....	€	
.....	€	
.....	€	
.....	€	
.....	€	
.....	€	
Totale bedrijfskosten		€
Totaal resultaat		€

VERGEET NIET DEZE UITWERKBIJLAGE IN TE LEVEREN

Bijlage VWO 2009

tijdvak 2

management & organisatie

Informatieboekje

Formuleblad

Formules die ter beschikking staan voor de beantwoording van de vragen 4, 10, 14 en 15

4 + 10 gebruikte symbolen:

C = contante waarde

E = eindwaarde

K = kapitaal

T = termijnbedrag

p = rentepercentage

n = aantal perioden/termijnen

i = interest

formules:

$$i = \frac{p}{100}$$

$$C = K \times (1 + i)^{-n}$$

$$C_n = T \times \frac{1 - (1 + i)^{-n}}{i}$$

$$E = K \times (1 + i)^n$$

$$E_n = T \times (1 + i) \times \frac{(1 + i)^n - 1}{i}$$

14 efficiencyverschil = (sh – wh) × sp

sh = standaardhoeveelheid

wh = werkelijke hoeveelheid

sp = standaardprijs

15 bezettingsresultaat = $(W - N) \times \frac{C}{N}$

W = werkelijke machine-uren

N = normale machine-uren

C = constante kosten

Algemene voorwaarden en kenmerken van de Blitz-spaarrekening

De Blitz-spaarrekening komt op naam van uw (klein)kind te staan, maar u beheert de rekening. Totdat het kind 18 jaar wordt, kan alleen geld worden opgenomen met een handtekening van de (groot)ouder.

Belangrijkste kenmerken:

- Aantrekkelijke basisrente op basis van 3,1% samengestelde interest per jaar.
- Een bonusrente van 20% over de totaal opgebouwde rente (inclusief de bonusrente) vanaf het moment van openen van de spaarrekening. Op de vijfde, tiende en achttiende verjaardag van uw (klein)kind wordt de bonusrente bijgeschreven op de spaarrekening.
- De spaarrekening wordt op de achttiende verjaardag van uw kind automatisch opgeheven; het spaarsaldo wordt overgeboekt naar een door u opgegeven (bank)rekening.
- Zonder kosten opnemen en bijstorten.
- Minimale eerste inleg is € 15.

Informatie aankoop vakantiehuisje in een bungalowpark

Droomt u er ook wel eens van om een vakantiewoning te bezitten, voorzien van alle gemakken en met wandel-, water- en/of wintersportfaciliteiten praktisch om de hoek, waarbij u wel het rendement heeft, maar niet de dagelijkse zorg? Denk dan eens aan een belegging in recreatievastgoed bij een professionele en solide organisatie in de recreatiebranche.

Koop uw eigen woning

Landal GreenParks is één van de grootste verhuur- en beheerorganisaties van vakantiewoningen in Europa, met een gemiddelde jaarbezetting variërend van 60% tot 90%. Het aantal Landal parken is voortdurend in ontwikkeling en groeiend. Van de ruim 10.000 bungalows zijn er ca. 7.000 in particuliere handen. Alleen accommodaties op de bij Landal aangesloten parken worden in de verhuur genomen.

Doordat de verenigde eigenaren van het bungalowpark hebben gekozen voor het Landal management-concept, worden de verhuur, het beheer en de financiën volledig verzorgd door Landal GreenParks. Hierdoor wordt de totale bedrijfsvoering van het park ondersteund. De dagelijkse zorg wordt in handen gegeven aan een professionele organisatie.

De ondersteuning door de organisatie Landal GreenParks behelst een aantal diensten:

- Commercieel (o.a. verhuur, marketing, sales, brochures, internet, reserveringen, branding).
- Beheer (o.a. aansturing parkmanagement, communicatie eigenaren, kwaliteitsbewaking, exploitatie, P&O en salarisadministratie, uitstraling van het park).
- Financieel (o.a. huurafrekeningen, verenigingsfacturering, parkadministratie, debiteurenadministratie, financieel advies en, indien gewenst, zelfs de financiering van uw aankoop).

Door te kiezen voor de aansluiting bij een sterk merk als Landal, weet de consument welk kwaliteitsniveau hij kan verwachten. Deze waarborg vergroot de aantrekkingskracht van het park. Door aangesloten te zijn bij Landal, en als Landal park in de markt te worden gezet, komt het park binnen het bereik van een grote groep potentiële huurders. Dit vergroot de kansen op een aantrekkelijk rendement van de investering aanzienlijk.

bron: Landal GreenParks

Aanbieding vakantiehuisje

Nederland, Drenthe
Landal Het Land Van Bartje
nr. 418, Ees

vraagprijs: € 193.000,- exclusief bijkomende kosten voor notaris

vrijstaand 6-persoons landhuis (type 6D4)

Dit landhuis heeft een woonoppervlakte van ca. 93 m². Op de begane grond is een woon-/eetkamer gesitueerd met openslaande deuren naar het terras en een markant hoekraam zorgt voor extra lichtval. De open keuken beschikt over inbouwapparatuur. Op de begane grond is één slaapkamer en op de verdieping zijn twee slaapkamers, alle voorzien van twee eenpersoonsbedden. De badkamer bevindt zich op de begane grond en is voorzien van een wastafel, douche, ligbad en apart toilet. In de woning is centrale verwarming en bij de woning een terras met tuinmeubilair en een berging. Bij de aankoopprijs is de standaardinventaris inbegrepen.

Naast de aankoopprijs is er een verplichte eenmalige bijdrage ter versterking van het eigen vermogen van het Vakantiepark Het Land van Bartje. Deze bijdrage wordt gevraagd omdat de bewoners gebruik kunnen maken van de attracties van het vakantiepark. De bijdrage is vanaf 1 januari 2005 vastgesteld op € 4.192,-. Dit bedrag wordt bij verkoop niet terugbetaald.

Bij overdracht betaalt de nieuwe eigenaar via de notaris de aankoopprijs en de eenmalige bijdrage.

bron: Landal Makelaardij

Beleggingsmogelijkheden bij Landal GreenParks

Landal biedt twee aantrekkelijke mogelijkheden om in een vakantiewoning te beleggen.

Optie 2a: Beleggen met gegarandeerd rendement.

Landal GreenParks biedt de mogelijkheid te beleggen in vakantiewoningen tegen een vast rendement. Op de woning ontvangt de eigenaar gedurende een bepaalde periode van bijvoorbeeld 20 jaar een gegarandeerd rendement, ongeacht de gerealiseerde bezetting. Bovendien zijn alle kosten (exclusief eventuele financieringskosten) zoals groot en klein onderhoud, vervanging inventaris e.d. voor rekening van Landal GreenParks. Voor deze beleggingsvorm gelden ook beperkingen ten aanzien van het eigen gebruik. Het gegarandeerd rendement is 6% van het totaal door de belegger geïnvesteerd vermogen in de vakantiewoning indien de verkoopprijs door Landal GreenParks is geaccepteerd.

Optie 2b: Rendement op basis van verhuuropbrengst.

Op deze manier wordt in een accommodatie geïnvesteerd waarbij het rendement wordt gerealiseerd op basis van verhuuropbrengsten. Landal rekent met de eigenaar af op basis van de gerealiseerde bezetting. Voor deze beleggingsvorm worden de regels ten aanzien van eigen gebruik van de vakantiewoning bepaald door de Vereniging van Eigenaren. Deze kunnen per park sterk uiteenlopen: van twee weken tot onbeperkt.

Bij beide beleggingsmogelijkheden geldt dat u op 31 december beschikt over het u toekomende bedrag van dat kalenderjaar.

bron: Landal GreenParks

Informatiebron 5

Exploitatiegegevens vakantiehuisje indien gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van rendement op basis van de verhuuropbrengst (optie 2b)

Verhuuropbrengst

Onder verhuuropbrengst wordt verstaan: het totaal van de in het kalenderjaar werkelijk door de eigenaar ontvangen huuropbrengsten.

	laagseizoen				middenseizoen				hoogseizoen			
aantal weken	18				26				8			
korting op de huurprijs	20%				10%				0%			
bezettingsgraad	50%				75%				100%			
maximum aantal personen per huis	4	6	8	10	4	6	8	10	4	6	8	10
huurprijs vóór korting per week in euro's	230	335	525	690	390	520	740	990	560	810	990	1.325

Kosten

- De Vereniging van Eigenaren van het park ontvangt van iedere eigenaar een jaarlijkse bijdrage (parkbijdrage). Hiervan worden onder meer enkele exploitatiekosten van het park betaald, o.a. de kosten voor het onderhouden en in stand houden van de gemeenschappelijke gedeelten van het park en de centrumvoorziening, uitbetaling personeel, vuilafvoer etc. De hoogte van dit bedrag is € 2.400,-;
- Extra kosten in verband met energie, gemeentelijke belastingen en verzekeringen: € 1.500,- per jaar;
- De kosten met betrekking tot het onderhoud van de bungalow en vervanging van de inventaris komen geheel voor rekening van de eigenaar. Gemiddeld dient u hiervoor per jaar € 1.200,- te betalen;
- Eventuele financieringskosten van een afgesloten aflossingsvrije lening bij de financieringsmaatschappij van Landal GreenParks. Elk jaar moet er op 31 december met betrekking tot deze lening 5,5% interest achteraf betaald worden.

bron: Landal GreenParks

Informatiebron 6

Aantal leden per hockeyclub en potentiële nieuwe leden van hockeyclubs in de regio Alkmaar

Ledenaantal hockeyclubs binnen een straal van 20 km rond Alkmaar

naam hockeyclub	plaats	ledenaantal op 1 januari 2009	De HockeyWinkel kledingleverancier
Alkmaarsche MHC	Alkmaar	865	ja
HV De Terriërs	Heiloo	714	nee
MHC Castricum	Castricum	770	nee
MHC Heerhugowaard	Heerhugowaard	312	ja

Potentiële nieuwe leden in de regio Alkmaar tot 2013

3-cijferige postcode	woonplaats	verzorgingsgebied hockeyclub	potentiële ledengroei in personen
148	Noordeinde, West en Oost Grafdijk, Starnmeer	MHC Castricum	34
170	Heerhugowaard	MHC Heerhugowaard	201
172	Broek op Langedijk Noord en Zuid Scharwoude	MHC Heerhugowaard	105
181	Alkmaar	Alkmaarsche MHC	155
182	Ouddorp	Alkmaarsche MHC	202
183	Koedijk Sint Pancras	Alkmaarsche MHC	52
184	Grootschermer, Driehuizen, Zuiderkermer	Alkmaarsche MHC	34
185	Heiloo	HV De Terriërs	94
186	Bergen, Bergen aan Zee	Alkmaarsche MHC	84
187	Schoorl, Groet	Alkmaarsche MHC	48
190	Castricum, Limmen	MHC Castricum	58
192	Akersloot	MHC Castricum	26
193	Egmond-Binnen, Egmond aan den Hoef	HV De Terriërs	46

bron: VODW 070203-cle-mhe

Investerings- en financieringsoverzicht van het eventueel te openen filiaal in Alkmaar

- Het winkelpand wordt gehuurd met ingang van 1 juli 2009 voor € 5.500,- per maand. In juni 2009 wordt de huur voor de maanden juli tot en met september in één keer betaald.
- Vervolgens moet de huur voor het begin van elk kwartaal voor het komende kwartaal worden voldaan.
- Voor de aanschaf van de winkelinrichting is € 80.000,- benodigd. Betaling vindt in 3 termijnen plaats: € 50.000,- in juni 2009, € 20.000,- op 15 juli 2009 en € 10.000,- op 15 oktober 2009. De per 1 juli 2009 nog te betalen bedragen worden geboekt op de balanspost Crediteuren.
- Bij de opening van de winkel is de voorraad sportartikelen € 235.000,- . De betaling hiervan vindt plaats in het derde kwartaal van 2009.
- In de winkel moet er voor € 500,- aan kleingeld in de kassa's aanwezig zijn.
- De financiering vindt plaats met een eigen vermogen van € 25.000,- .
- Het ontbrekende bedrag zal worden gefinancierd door het aantrekken van het rekening-courantkrediet.

Informatiebron 8

Exploitatiegegevens 1 juli 2009 – 30 juni 2010 (seizoen 2009-2010) van het te openen filiaal in Alkmaar van de inkoop en verkoop van artikelen

	artikelgroep			
	sportschoenen	hockeysticks	sportkleding	keepersets
Gemiddelde inkoop prijs per artikel	€ 40,00	€ 32,00	€ 36,00	€ 700,00
Brutowinst in procenten van de verkoopprijs	50%	60%	45%	30%
Verwachte jaarmzet seizoen 2009-2010	€ 240.000	€ 180.000	€ 72.000	€ 90.000

Verdeling omzet binnen het seizoen 2009-2010 (3e en 4e kwartaal 2009 + 1e en 2e kwartaal 2010):

	sportschoenen				hockeysticks				sportkleding				keepersets			
	2009		2010		2009		2010		2009		2010		2009		2010	
Kwartaal	3e	4e	1e	2e	3e	4e	1e	2e	3e	4e	1e	2e	3e	4e	1e	2e
Omzetverhoudingen*	8	1	2	1	6	2	3	1	9	1	1	1	7	1	1	3

* Deze omzetverhoudingen gelden zowel voor de op rekening als de tegen contante betaling verkochte sportartikelen.

- Sportschoenen en hockeysticks worden bij verkoop contant afgerekend. 80% van de sportkleding en alle keepersets worden aan hockeyverenigingen verkocht. Verenigingen betalen de nota 2 maanden na de maand van hun aankoop; alle verkopen aan particulieren vinden tegen contante betaling plaats.
- Binnen elk kwartaal is de omzet gelijkmatig over de maanden in dat kwartaal verdeeld.

Overzicht van de te verwachten inkopen

	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
sportschoenen	€ 100.000	€ 12.000	€ 20.000
hockeysticks	€ 45.000	€ 20.000	€ 15.000
sportkleding	€ 50.000	€ 0	€ 0
keepersets	€ 40.000	€ 8.000	€ 8.000

Het ontvangen leverancierskrediet is drie maanden.

Exploitatiegegevens 1 juli 2009 – 30 juni 2010 (seizoen 2009-2010) van het te openen filiaal in Alkmaar van de overige kosten

- De maandelijkse huurkosten van het winkelpand bedragen in 2009: € 5.500,- Met ingang van 1 januari 2010 wordt de huur met 5% verhoogd. De kwartaalhuur wordt betaald in de laatste maand voorafgaande aan het desbetreffende kwartaal.
- Overzicht verwachte kosten en uitgaven met betrekking tot de lonen.

kwartaal	loonkosten filiaal Alkmaar Hockeywinkel	werkgevers aandeel sociale lasten	brutoloon	werknemers- aandeel sociale lasten en loonheffing	nettoloon
3e	€ 47.840	€ 6.240	€ 41.600	€ 16.640	€ 24.960
4e	€ 11.960	€ 1.560	€ 10.400	€ 4.150	€ 6.250

- De aan de werknemers te betalen lonen worden betaald in de maand waarop ze betrekking hebben; de sociale lasten worden betaald in het kwartaal volgende op de maand waarin de lonen worden betaald.
- Er worden per 1 juli 2009 verzekeringen afgesloten waarvan de jaarpremie € 5.400,- bedraagt. De verzekeringspremie wordt één keer per jaar op 10 juli betaald.
- De kosten van het rekening-courantkrediet bedragen 8% enkelvoudige interest op jaarbasis. De interestkosten worden berekend over het aan het begin van het kwartaal opgenomen deel van het krediet. De omvang van dit krediet aan het begin van het derde kwartaal valt af te lezen uit de beginbalans (vraag 21); aan het begin van het vierde kwartaal bedraagt het krediet € 52.000,-. De interest wordt betaald via de rekening-courant op de laatste dag van het betreffende kwartaal.
- Vanaf 1 juli 2009 wordt maandelijks € 1.200,- afgeschreven op de winkelinventaris.
- Een deel van de voorraad blijkt moeilijk verkoopbaar te zijn. Daarom wordt een voorziening voor incourantheid van de voorraden getroffen. Elk kwartaal wordt 5% van de omzet toegevoegd aan deze voorziening.
- Met de hockeyverenigingen waarbij in de regio Alkmaar De HockeyWinkel als kledingleverancier optreedt, is een overeenkomst afgesloten met betrekking tot de sponsoring van die vereniging. Het sponsorbedrag is € 10,- per lid per jaar. Voor de omvang van het totale sponsorbedrag is het aantal leden per 1 januari van het desbetreffende jaar bepalend. Het bedrag wordt elk jaar op 1 oktober aan de verenigingen uitgekeerd.

Examen VWO 2009

tijdvak 2
woensdag 24 juni
13.30 - 16.30 uur

management & organisatie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 62 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

Een fabrikant plaatst in een landelijk dagblad een advertentie waarin ze personen oproept om zich te melden als beoordelaar voor haar producten. Een persoon schrijft zich vervolgens in bij de afdeling marketing van een fabrikant als beoordelaar en geeft hierbij informatie over zichzelf en zijn leefstijl. Als die persoon vervolgens mee wil doen aan een campagne ontvangt hij (als hij tot de doelgroep hoort) een proefexemplaar van een product waar actie voor wordt gevoerd. Zo doet de fabrikant Unilever mee in een campagne voor wasmiddelen als Omo en Robijn Klein en Krachtig. Vervolgens mag hij het uitproberen en wordt er van hem verwacht dat hij een beoordeling maakt en deze doorstuurt naar de afdeling marketing en via e-mail naar vrienden en bekenden. Het via e-mail doorsturen van informatie over een product naar vrienden en bekenden wordt buzzen genoemd.

bron: www.buzzer.nl (aangepast)

- 2p **1** Is er bij de advertentie voor de werving van beoordelaars door de fabrikant in een landelijke dagblad sprake van persoonlijke communicatie of van massacommunicatie? Motiveer het antwoord.
- 1p **2** Tot welk marketinginstrument behoort het verstrekken van proefexemplaren van een product door de fabrikant aan consumenten? Motiveer het antwoord.

Opgave 2

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 1 tot en met 5.

In deze opgave blijven de belastingen buiten beschouwing.

F. Wichers heeft in een decemberloterij in 2007 een prijs van € 100.000,- gewonnen. Dit bedrag wil hij voor langere tijd opzij zetten voor zijn enig kleinkind Aaltje dat op 1 januari 2002 is geboren. Hij staat nu voor de vraag wat met het gewonnen prijzengeld te doen. De heer Wichers overweegt drie opties:

optie	
1	Het bedrag op 1 januari 2008 storten op de Blitz-spaarrekening bij de Polksbank (<i>informatiebron 1</i>).
2a	Het bedrag op 1 januari 2008 investeren in een vakantiewoning bij Landal GreenParks met een gegarandeerd rendement (<i>informatiebron 4</i>).
2b	Het bedrag op 1 januari 2008 investeren in een vakantiewoning bij Landal GreenParks met een rendement op basis van verhuuropbrengst (<i>informatiebron 4 en 5</i>).

De heer Wichers kiest voor die optie waarbij hij zijn kleindochter op haar achttiende verjaardag de hoogste waarde (in geld of goederen) kan schenken.

Optie 1:

Om zich een oordeel te vormen over deze optie, heeft de heer Wichers informatie verzameld over de Blitz-spaarrekening. *Deze informatie is in informatiebron 1 opgenomen.*

- 1p **3** Wat kan een reden zijn dat op de Blitz-spaarrekening een bonusrente wordt verstrekt?
- 4p **4** Bereken het bedrag dat op de achttiende verjaardag van Aaltje op de spaarrekening staat, als de interestvergoeding 3,1% per jaar blijft (*zie formuleblad*).

Optie 2:

De heer Wichers heeft contact opgenomen met Landal GreenParks. Deze organisatie heeft hem een brochure toegestuurd, waarvan de inhoud – deels – is opgenomen in *informatiebron 2*.

De heer Wichers heeft interesse in vakantiehuisje nummer 418 van Landal GreenParks (*zie informatiebron 3*).

De bijkomende kosten bij aankoop van het vakantiehuisje schat de heer Wichers op 10% van de aankoopprijs. Hij gaat er vanuit dat hij bij de onderhandelingen over de aankoop van het huis 4% van de vraagprijs af kan krijgen. Dit zal door Landal GreenParks geaccepteerd worden.

Voor het bedrag dat de heer Wichers in totaal meer moet betalen voor de aankoop van het vakantiehuisje dan de voor hem beschikbare € 100.000,-, sluit hij een aflossingsvrije lening af bij de financieringsmaatschappij van Landal GreenParks tegen 5,5% per jaar.

- 3p **5** Bereken het bedrag dat de heer Wichers zal moeten lenen.

Landal GreenParks stuurt hem informatie met betrekking tot de beleggingsmogelijkheden (*informatiebron 4*) en een overzicht van de exploitatiegegevens van de vakantiewoning (*informatiebron 5*). De heer Wichers gaat er vanuit dat de opbrengsten, evenals de kosten, elk jaar gelijk zullen blijven.

Optie 2a of 2b:

De heer Wichers zal aan het eind van elk kalenderjaar op 31 december de netto-opbrengst ontvangen van Landal GreenParks en dit bedrag op 1 januari van elk jaar storten op een spaarrekening bij de Gentabank waarop 2,5% samengestelde interest per jaar wordt vergoed.

- 2p **6** Bereken het bedrag (de netto-opbrengst) dat de heer Wichers jaarlijks kan storten op de spaarrekening bij de Gentabank als hij kiest voor optie 2a.
- 2p **7** Bereken de jaarlijkse verhuuropbrengst als de heer Wichers kiest voor optie 2b.
- 2p **8** Bereken het bedrag (de netto-opbrengst) dat de heer Wichers jaarlijks kan storten op de spaarrekening bij de Gentabank als hij kiest voor optie 2b.
- 1p **9** Zal de heer Wichers kiezen voor optie 2a of voor optie 2b? Motiveer het antwoord.

De heer Wichers gaat er verder vanuit dat de verkoopwaarde van het vakantiehuisje elk jaar met 1% ten opzichte van het voorafgaande jaar zal stijgen. Hierbij neemt hij zijn aankoopprijs exclusief bijkomende kosten als uitgangspunt voor de waardeestijging. Op de achttiende verjaardag van Aaltje zal de heer Wichers het vakantiehuisje verkopen, de afgesloten lening aflossen en het spaarsaldo op de spaarrekening bij de Gentabank opnemen.

- 4p **10** Bereken het bedrag dat naar verwachting beschikbaar is op de achttiende verjaardag van Aaltje, als de heer Wichers het vakantiehuisje verkoopt, de lening volledig aflost en het spaarsaldo (*zie formuleblad*) bij de Gentabank opneemt.
- 1p **11** Voor welke optie (1 of 2) zal de heer Wichers kiezen? Motiveer het antwoord.

Opgave 3

Metaalbewerkingsbedrijf Kogam bv maakt onderdelen voor sportfietsen, waaronder cranksets. Hiervan maakt Kogam twee modellen, één van aluminium en één van het lichtere, maar meer bewerkelijkere titanium.

Voor beide modellen is begin 2008 een standaardkostprijsberekening gemaakt met behulp van de volgende voorcalculatorische gegevens:

	Aluminium model		Titanium model	
kostensoort	hoeveelheid	prijs	hoeveelheid	prijs
materiaal	1.110 gram	€ 2,00 per kilo	930 gram	€ 6,00 per kilo
arbeid	12 minuten	€ 42,00 per manuur	25 minuten	€ 42,00 per manuur
machine	10 minuten	per machine-uur	15 minuten	per machine-uur

De totale constante machinekosten bedragen € 249.550,- per jaar. De variabele machinekosten worden nihil verondersteld.

De constante machinekosten worden doorberekend in de standaardkostprijs via een machine-uurtarief. Voor de berekening van dat machine-uurtarief gaat Kogam uit van een normaal aantal werkweken van 46 per jaar, waarin de machine steeds 5 dagen per week gedurende 7 uur per dag draait. Deze speciale machine wordt alleen gebruikt voor de productie van cranksets.

2p **12** Bereken voor 2008 het machine-uurtarief.

2p **13** Bereken voor 2008 voor het Titaniummodel de standaardkostprijs.

Achteraf zijn over het jaar 2008 de volgende gegevens verzameld:

- Geproduceerde aluminium cranksets: 6.060 stuks
- Geproduceerde titanium cranksets: 2.480 stuks
- De machine heeft in totaal 1.650 uur gedraaid. De totale machinekosten bedroegen € 242.000,-.

2p **14** Bereken voor 2008 het efficiencyresultaat op de machine-uren (*zie formuleblad*). Geef aan of het een voordelig of nadelig resultaat is.

2p **15** Bereken voor 2008 het bezettingsresultaat op de machine-uren (*zie formuleblad*). Geef aan of het een voordelig of nadelig resultaat is.

Opgave 4

In de kredietverlening aan particulieren komen o.a. het doorlopend krediet en de persoonlijke lening voor.

- 1p **16** Wat is het kenmerkende verschil tussen een doorlopend krediet en een persoonlijke lening?

Van een geldverstrekker is het onderstaande overzicht beschikbaar:

kreditsom	rente per maand	maandtermijn	looptijd in maanden	totaal te betalen
€ 10.000	0,717%	€ 205,60	60	€ 12.336,00
€ 12.500	0,716%	€ 257,01	60	€ 15.420,60
€ 17.500	0,693%	€ 357,48	60	€ 21.448,80
€ 25.000	0,639%	€ 502,94	60	€ 30.176,40

Er zijn verschillende aflossingssystemen, bijvoorbeeld:

- lineair;
- met behulp van annuïteiten;
- in één keer aan het einde van de looptijd.

- 2p **17** Op basis van welk van de drie genoemde aflossingssystemen wordt een lening in het bovenstaande overzicht afgelost? Motiveer het antwoord.

Uit het overzicht blijkt dat naarmate het bedrag van de krediet som hoger wordt, het rentepercentage per maand lager wordt.

- 1p **18** Geef hiervoor een verklaring.

Opgave 5

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 6 tot en met 9.

In deze opgave blijft btw buiten beschouwing.

De HockeyWinkel bv, gevestigd in Amsterdam, is een winkel die gespecialiseerd is in alle benodigdheden op het gebied van de hockeysport. De HockeyWinkel levert ook wedstrijdkleding aan een aantal verenigingen.

Omdat gebleken is dat een fors deel van haar klanten uit de regio Alkmaar afkomstig is, overweegt de directie per 1 juli 2009 in Alkmaar een filiaal (De HockeyWinkel Alkmaar bv) te openen. De directie onderzoekt de levensvatbaarheid van een filiaal en stelt hierbij als voorwaarde dat van de hockeyverenigingen gelegen in een straal van 20 km rond Alkmaar aan wie De HockeyWinkel nu al wedstrijdkleding levert, de potentiële ledengroei in de periode 2009 tot en met 2012 minimaal jaarlijks gemiddeld 8% dient te zijn.

- 2p **19** Toon aan dat door de hockeyverenigingen in de regio Alkmaar wordt voldaan aan de voorwaarde die wordt gesteld door de directie van De HockeyWinkel (*informatiebron 6*).

Het eventueel te openen filiaal in Alkmaar kan gefinancierd worden door € 25.000,- eigen vermogen en door vreemd vermogen. De bank heeft zich bereid verklaard een rekening-courantkrediet beschikbaar te stellen van maximaal € 60.000,-.

- 1p **20** Kan De HockeyWinkel Alkmaar voor het verkrijgen van het eigen vermogen van € 25.000,- een beroep doen op de openbare kapitaalmarkt? Motiveer het antwoord.

De directie zal overgaan tot het openen van het filiaal in Alkmaar als dit filiaal in 2009 winstgevend is. Om dit te bepalen worden een beginbalans per 1 juli 2009 en de resultatenbegroting over 2009 opgesteld (*zie uitwerkbijlage*).

- 3p **21** Stel de balans per 1 juli 2009 van het filiaal in Alkmaar samen (*zie informatiebron 7*). Vul hiertoe de uitwerkbijlage bij deze vraag in.

- 2p **22** Bereken de totale inkoopwaarde van de omzet van sportkleding in het 3e en 4e kwartaal van 2009 (*informatiebron 8*).

- 2p **23** Verklaar waarom in het algemeen de totale inkoopwaarde van de omzet van een product niet gelijk is aan het bedrag van de totale inkopen van dat product.

- 6p **24** Bereken het verwachte resultaat in 2009 van het filiaal in Alkmaar (*informatiebron 8 en 9*). Vul hiertoe de uitwerkbijlage horende bij deze vraag in.

- 1p **25** Wordt het filiaal in Alkmaar geopend? Motiveer het antwoord.

Opgave 6

Zwiebel is een groothandel in sjalotten. De in- en verkopen vinden op twee manieren plaats:

- via directe levering; betaling vindt plaats op moment van levering.
- via termijncontracten; betaling vindt plaats vóór levering.

De volgende gegevens zijn aan de administratie van Zwiebel ontleend:

Per 1 april 2009:

- 6 ton sjalotten aanwezig in koelhuis;
- 30 ton sjalotten termijncontracten inkoop, levering april 2009;
- 16 ton sjalotten termijncontracten verkoop, levering april 2009;
- 25 ton sjalotten termijncontracten inkoop, levering mei 2009 en later;
- 28 ton sjalotten termijncontracten verkoop, levering mei 2009 en later.

In april 2009:

- 4 ton sjalotten inkoop met directe levering;
- 8 ton sjalotten verkoop met directe levering.

- 1p **26** Is er bij inkoop via termijncontracten voor Zwiebel sprake van leverancierskrediet of van afnemerskrediet? Motiveer het antwoord.

De kosten van het aanhouden van de voorraad sjalotten bedragen gemiddeld € 0,02 per kg per maand.

- 2p **27** Noem twee kostensoorten die aan het aanhouden van een technische voorraad verbonden zijn.

- 1p **28** Bereken de economische voorraad op 1 mei 2009.

Opgave 7

In deze opgave blijft de btw buiten beschouwing.

Dental Services bv is een handelsonderneming in tandartsbenodigdheden.
Het boekjaar loopt gelijk met het kalenderjaar.
Het bedrijf heeft per 31 december o.a. de volgende gegevens op de balans staan:

Enkele balansposten per 31 december	2008	2007
<u>Debet:</u>		
– Gebouw	€ 128.000,-	€ 125.000,-
<u>Credit:</u>		
– Herwaarderingsreserve	€ 8.000,-	€ 0,-
– Onderhandse lening	€ 45.000,-	€ 63.000,-
– Rekening-courantkrediet	€ 10.000,-	€ 0,-

Verder staat in de toelichting op deze balansposten:

- Het afgelopen jaar is voor € 5.000,- geïnvesteerd in het gebouw.
- Er is alleen op het gebouw afgeschreven.
- De herwaarderingsreserve betreft alleen een herwaardering van het gebouw.
- Op de onderhandse lening is op 1 april 2008 € 18.000,- vervroegd afgelost.
- Het rekening-courantkrediet is per 1 april 2008 ontstaan.

Aanvullend gegeven over 2008 van Dental Services:

- Interestkosten onderhandse lening € 2.475,-

2p **29** Bereken de afschrijvingskosten op het gebouw over 2008.

2p **30** Bereken het interestpercentage op jaarbasis dat over de onderhandse lening is betaald.

Volgens de leningsvoorwaarden kan Dental Services tussentijds vervroegd aflossen op de onderhandse lening. Hier heeft zij gebruik van gemaakt op 1 april 2008 waardoor het rekening-courantkrediet is ontstaan. Indien er vervroegd wordt afgelost, is er een eenmalige boete van 1% van het afgeloste bedrag verschuldigd. De interestkosten (exclusief boete) op het rekening-courantkrediet over 2008 bedroegen € 400,-. Een positief rekening-courantsaldo levert geen interest op.

2p **31** Bereken voor 2008 de besparing op de rente-uitgaven voor Dental Services door de vervroegde aflossing op de onderhandse lening.